

NA
STIČIŠČU
DISKRIMINACIJ

PRAKTIČNE
VAJE

Nalepke

Velikost skupine:

poljubno, najmanj 5 udeležencev_k

Trajanje:

45–75 min (20–30 min za navodila in igro, 25–50 min za razpravo)

Potrebščine za izvedbo praktične vaje:

- dve samolepilni nalepki za vsakega_o udeleženca_ko
- pisalo

Tip praktične vaje:

skupinska igra

Uporabljene metode:

igra vlog, skupinska refleksija

Kaj je namen te praktične vaje? Kaj želi mladinski_a delavec_ka doseči?**Kakšne rezultate lahko pričakuje?**

Namen praktične vaje *Nalepke* je udeležencem_kam pomagati raziskati odnos med pričakovanji, ki jih drugi gojijo do nas, in našim vedenjem. Med udeleženci_kami boste spodbudili pogovor o učinkih, ki jih imajo stereotipi in z njimi povezana diskriminacija na ljudi. Udeleženci_ke bodo lahko raziskali_e preseke različnih identitet. Razumeli_e bodo, da pogosto pride do prelivanja ene identitete nad drugimi. Razumeli_e bodo, da posameznika_co, ki je diskriminiran_a zaradi več osebnih okoliščin ali identitet hkrati, ne moremo obravnavati zgolj kot »seštevka diskriminacij«, ampak prek nove realnosti, ki se vzpostavi na preseku diskriminacij. Udeleženci_ke se bodo ob zaključku vaje zavedali vpliva, ki ga ima naše vedenje na druge.

Ali veš?

Stereotipi in predsodki so ključni elementi, ki prispevajo k presečni diskriminaciji, konceptu, ki opisuje prepletanje različnih oblik diskriminacije, kot so rasizem, seksizem, homofobija.

Ti socialni fenomeni vplivajo na presečno diskriminacijo na več načinov:

- **Ojačevanje diskriminatornih vedenj:** Stereotipi (preproste posplošitve o skupinah ljudi) in predsodki (negativna čustva ali stališča do določene skupine) lahko vodijo do diskriminatornih dejanj. Ko se ti negativni stereotipi in predsodki prepletajo, lahko oseba, ki pripada več marginaliziranim skupinam, doživi večkratno ali presečno diskriminacijo, ki je pogosto hujša od tiste, ki izhaja iz enega samega vira.
- **Utrjevanje strukturnih neenakosti:** Stereotipi in predsodki ne le, da vplivajo na posamezna dejanja, ampak tudi utrjujejo obstoječe strukturne neenakosti. Na primer, če obstaja široko razširjen stereotip, da so ženske manj sposobne v STEM (znanost, tehnologija, inženiring, matematika) poklicih, in hkrati predsodek, da so osebe temnejše polti manj inteligentne, potem temnopolte ženske v STEM področjih lahko doživljajo posebej intenzivno diskriminacijo, ki izhaja iz preseka rase in spola.
- **Pomanjkanje priznavanja presečnih identitet:** Družba pogosto ne priznava kompleksnosti presečnih identitet, kar pomeni, da so politike in prakse, namenjene boju proti diskriminaciji, pogosto zasnovane z mislijo na monolitичne kategorije (npr. ženske, temnopolti), ne upoštevajo pa presečnosti. To lahko vodi v situacijo, kjer politike ne naslavljajo specifičnih potreb in izkušenj ljudi, ki se soočajo s presečno diskriminacijo.
- **Omejitev dostopa do virov in priložnosti:** Stereotipi in predsodki lahko omejujejo dostop marginaliziranih skupin do izobraževanja, zaposlitve, zdravstvene oskrbe in drugih ključnih virov. Za osebe, ki se soočajo s presečno diskriminacijo, so te ovire še toliko večje, saj se soočajo z večplastnimi predsodki.
- **Vpliv na samozavest in duševno zdravje:** Neprenehno soočanje s stereotipi in predsodki lahko negativno vpliva na samopodobo in duševno zdravje oseb, ki se soočajo s presečno diskriminacijo. To lahko vodi v občutke izolacije in manjvrednosti.

Prepoznavanje in naslavljanje stereotipov in predsodkov je ključnega pomena za boj proti presečni diskriminaciji. To zahteva celovit pristop, ki vključuje izobraževanje, ozaveščanje in strukturne spremembe na ravni družbe.

Načrt praktične vaje

- Pred izvedbo praktične vaje pripravite nalepki za vsakega_o udeleženca_ko. Vsak_a udeleženec_ka mora prejeti svoji nalepki.

- Glede na število udeležencev_k izberite čimbolj različne kombinacije vlog. Nekatere vloge so lahko tudi »kontroverzne«, ko se identitete na videz izključujejo (glede na stereotipe in predsodke). Izbirate lahko med spodaj navedenimi kategorijami osebnih okoliščin in nekaterimi značilnostmi.

- Nekaj primerov, ki jih lahko uporabite v poljubnih kombinacijah (primeri veljajo za vse spole):
 1. *moški, ženska, transspolna oseba ...*
 2. *gej, homoseksualec, lezbijka, biseksualec ...*
 3. *begunec, migrantka, gastarbajter ...*
 4. *uživalca drog, nekdanji odvisnik ...*
 5. *spolni delavec, zdravnik, trgovka, znanstvenica, kuhar, vzgojitelj ...*
 6. *musliman, katoličanka, protestant, hindujec, harekrišnovec, budist ...*
 7. *Slovenec, Bosanka, Indijec, Azijec, Afričan, Američan, Palestinec, Izraelka, Sirijec, Francozinja, Kenijka ...*
 8. *staroselka, Rom, temnopolta oseba ...*
 9. *govori slovensko, ne govori slovensko, govori angleško, govori arabsko, govori japonsko, govori nemško ...*
 10. *na invalidskem vozičku, hodi s pomočjo palice, sladkorna bolnica, slep, gluhi, gluhonem, naglušni, ima celiakijo, hodi s pomočjo palice, kronična bolnica ...*
 11. *otrok, najstnica, upokojenka, v srednjih letih, abrahamovec ...*
 12. *revež, bogataš, srednji družbeni razred, elita, na pragu revščine ...*
 13. *dokončal osnovno šolo, poklicna šola, gimnazijka, doktor znanosti, magister, ima diplomu ...*
 14. *len, smešen, ambiciozna, rad vodi, sramežljiva ...*

- Izberite tudi skupno dejavnost, ki jo bodo udeleženci počeli med igro vlog.

- Nekaj predlogov možnih dejavnosti:
 1. *načrtovanje nove sošeske*
 2. *priprave na lokalne volitve*
 3. *sestaneke sveta staršev*
 4. *maturantski ples*
 5. *skupni šolski izlet šolarjev_k in sorodnikov_c*
 6. *načrtovanje in izvedba šolske predstave*
 7. *čakalnica v zdravstvenem domu*
 8. *obisk kulturne prireditve*

- Pripravite prostor tako, da se bodo udeleženci_ke lahko pomikali_e po prostoru.
- Udeležencem_kam pojasnite, da boste igrali igro vlog, pri kateri bo vsak dobil svojo vlogo napisano na nalepki, ki mu/ji jo boste namestili na čelo.
- Nalepke prilepite udeležencem_kam tako, da ne bodo videli, kaj piše na njih. Vsakemu_i udeležencu_ki dajte samo eno nalepko (drugo boste prilepili kasneje). Drugi_e udeleženci_ke naj ne razkrijejo, kaj piše na nalepki posameznika_ce.
- Vsem jasno razložite, da se morajo med izvajanjem naloge drug do drugega obnašati tako, kot piše na nalepki, ob tem pa ne smejo nikoli izreči besede napisane na nalepki. Če na nalepki piše npr. len_a, se morajo do tega igralca vsi_e obnašati, kot da je vedno len_a. Če piše, da je star_a, naj se obnašajo, kot bi se do starejše osebe. Če piše temnopolta biseksualka, naj se do te osebe obnašajo tako, da bo oseba lahko razbrala svojo vlogo.
- Udeležencem_kam pojasnite, da si morajo v okviru aktivnosti prizadevati, da bodo s soigralci_kami ravnali v skladu s stereotipi, predsodki in identitetami, zapisanimi na nalepki.
- Udeležencem_kam nato pojasnite, da morajo svoje vloge igrati v sklopu skupne dejavnosti. Na kratko predstavite dejavnost, ki ste si jo izbrali.
- Igra se lahko začne. Po približno desetih minutah udeležencem_kam dodajte novo nalepko z dodatno informacijo.
- Po skupno dvajsetih minutah igre z nalepkami igro prekinite in udeležence_ke povabite v krog na razpravo. Na koncu igre igralci_ke lahko ugibajo, kaj jim piše na čelu. Čeprav to ni glavni namen igre udeležence_ke vprašajte, ali so uganili_e identitete in lastnosti, ki so jih imeli_e zapisane na čelu.
- Razpravo lahko vodite s pomočjo spodnjih vprašanj. Bodite pozorni, da vsi_e udeleženci_ke, ki to želijo, dobijo možnost podajanja mnenja.

Vprašanja za razpravo:

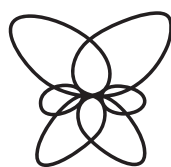
1. *Kako ste se počutili med igro?*
2. *Se je bilo težko vesti do ljudi v skladu z napisom na nalepki?*
3. *Ste za vsak napis na nalepki vedeli, kako se obnašati do osebe s to nalepko?*
4. *Se je kdo začel obnašati v skladu z napisom na nalepki (recimo, ali je tisti_a, ki mu je na čelu pisalo duhovit, začel_a pripovedovati šale in se je obnašal_a samozavestneje; ali je tisti_a z nalepko len_a nehal_a pomagati ali sploh sodelovati, je tisti_a z nalepko govori arabsko začel_a govoriti drugače, se je tisti_a z nalepko gej začel_a obnašati drugače – kako?)*
5. *Kaj si želite, da bi ljudje vedeli o eni od identitet, situacij ali pomanjkljivosti vaše vloge?*
6. *Ste spremenili obnašanje do oseb, potem ko so dobile drugo nalepko? Zakaj ja/ne?*
7. *Kako je nova nalepka privedla do nove realnosti diskriminacije, do presečnosti dveh ali več diskriminacij? Zakaj ne moremo govoriti zgolj o seštevku diskriminacij, ki so jih osebe doživele po tem, ko so dobile novo nalepko?*
8. *Katere identitete so vam povzročale največ težav in zakaj?*
9. *Vas je katera kombinacija osebnih okoliščin na nalepkah presenetila? Zakaj?*
10. *Ste imeli zaradi katere od osebnih okoliščin ali pa zaradi skupka osebnih okoliščin privilegij? Ste se ga zavedali?*
11. *Kakšne nalepke dajemo ljudem v vsakdanjem življenju? Kako to vpliva nanje in kako vpliva na naše mnenje in razmišljanje o njih?*
12. *Komu v vsakdanjem življenju dajemo nalepke, ki smo jih uporabili v igri? So upravičene?*
13. *Kaj ste se novega naučili ali spoznali v tej praktični vaji? Kako boste pridobljeno znanje uporabili v vsakdanjem življenju?*
14. *Kako nam ta praktična vaja lahko pripomore do boljšega razumevanja presečne diskriminacije?*

Nasveti za mladinskega_o delavca_ko

- Na koncu igre igralci_ke lahko ugibajo, kaj jim piše na čelu, čeprav to ni glavni namen igre. Osrednji poudarek naj bo na razpravi, skozi katero morajo udeleženci_ke razumeti razliko med večkratno diskriminacijo (pri večkratni diskriminaciji govorimo o seštevku osebnih okoliščin, ki privedejo do diskriminacije) in presečno diskriminacijo (te osebne okoliščine se ne seštevajo, pač pa prečijo med seboj in tako ustvarjajo »novo realnost«). Gre torej za specifično situacijo, ki je nastala zaradi součinkovanja osebnih okoliščin in z njimi povezanih diskriminacij.
- Zavedajte se, da lahko igra sproži zelo burna čustva. Bodite pozorni, da ne preraste v verbalno, psihično ali fizično nasilje. Udeležencem_kam ob koncu praktične vaje ponovno pojasnite, da morajo z igranjem vlog prenehati.
- Izvedba praktične vaje je najbolj optimalna, če se jo izvaja v skupini do 10 udeležencev_k. Tako dobijo vsi udeleženci_ke možnost, da izrazijo svoja mnenja. Če imate večjo skupino, jo poskusite razdeliti v manjše skupine in vajo izvedite ločeno za vsako skupino posebej.
- Če delitev na manjše skupine ni mogoča, lahko nekatere vloge podvojite (dva ali več udeležencev_k imajo iste nalepke). Podvojitve vlog vam omogoča tudi primerjavo med doživljanjem oseb z istimi nalepkami in primerjavo odnosov ostalih udeležencev do »iste nalepke«.
- Pazite, komu boste dali kakšno nalepko! Če je v skupini nekdo, ki je bolj lenoben, verjetno ne bo najbolje, da dobi nalepko len. Namen igre ni odkrito razglabljanje o udeležencih_kah; to bi lahko bilo celo zelo nekonstruktivno, zato se temu izogibajte.
- Praktična vaja je zasnovana za eno šolsko uro. Če je le mogoče, priporočamo, da zanjo porabite dlje časa. Dodaten čas namenite poglobljeni razpravi. Večja kot je skupina, več časa namenite razpravi. S tem boste omogočili, da bodo slišana vsa mnenja.
- Navedena vprašanja za razpravo so zgolj v pomoč in orientacijo. Spodbujamo vas, da dodate svoja, predvsem pa, da se odzivite na komentarje udeležencev_k.
- Praktična vaja je izvedljiva v zaprtem prostoru ali na prostem. Kadar jo izvajate na prostem, poskrbite, da je med samostojnim delom udeležencev_k čim manj motenj (hrup, vremenske razmere ...).

(Praktična vaja je prirejena po aktivnosti Etikete v priročniku *Izobraževalni priročnik »Vsi drugačni – vsi enakopravni«*, Svet Evrope, druga izdaja. Ljubljana, 2004. Dostopnem na: https://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/PRAVNE_PODLAGE/Mednarodne_konvencije_-_Svet_Evrope_-_DRUGO/ECRI/Izobrazevalni_prirocnik_-_Ideje-pripomocki-metode_za_medkulturno_izobrazevanje.pdf)

NA STIČIŠČU DISKRIMINACIJ

Delovni list je del e-usposabljanja Presečna diskriminacija v mladinskem delu, ki ga je pripravil Forum za enakopraven razvoj v sodelovanju s projektnimi partnerji Zavod Global, Nosotras Onlus in Asociația Pro Democratia. Financirala Evropska unija. Vendar so izražena stališča in mnenja zgolj stališča in mnenja avtorjev_ic in ne odražajo nujno stališč in mnenj Evropske unije ali Nacionalne agencije. Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti Nacionalna agencija.